

Klage til PFU

Nordkalottfolket legger inn klage på NRK for brudd på presseetiske retningslinjer, basert på to saker:

a) [Artikkelen "Sandra Borch ble klaget inn etter at hun stilte på liste til sametingsvalget" publisert på NRK.no.](#)

b) [Reportasje i Dagsnytt 18 den 04.11.2024.](#) I sistnevnte sending sies det: «Er Sandra Borch samisk nok til å kunne stå i Sametingets valgmanntall? Nei, konkluderer NRK som har gransket henne med slektsforskere og har funnet ut at hun ikke fyller kriteriene for å stå der.»

Begge sakene omhandler samme sak, men på ulike plattformer og med noe ulikt innhold/budskap. Våre punkter 1-4 omhandler i så måte begge sakene, mens punkt 5 er rettet direkte til sak b) reportasje i Dagsnytt 18.

1. Brudd på punkt 2.2 - Redaksjonell uavhengighet

NSR fremmet 9. desember 2022 en merknad om at Sametingets valgmanntall måtte undersøkes og sametingspresident Moutka (NSR) grunnga dette blant annet med at Sametingets egne stikkkontroller ikke var god nok granskning av manntallet. NRK Sápmi har gjennom flere artikler satt fokus både på det subjektive og det objektive kriteriet for å stå i Sametingets valgmanntall. Dette samtidig som NSR på Sametinget har argumentert både for granskning og annet. I flere tidligere artikler har NRK Sápmi opplyst om bånd mellom journalister og personer i NSR.

Denne artikkelen a) nevner ikke at journalist Marie Elise Nystad er samboer med Thomas Myrnes Nygård, som jobber som organisasjonskonsulent i NSR. I tillegg er Nystad mor til sametingsrepresentant Maren Benedicte Nystad Storslett fra NSR – nå sametingsråd. Og man har også unnlatt å opplyse om slektskap mellom Thomas Myrnes Nygård (org.konsulent i NSR) og den innlede slektsgransker Cato Lejon Myrnes. Det kan også opplyses at det er slektsbånd mellom Cato Lejon Myrnes og sametingsråd Runar Myrnes Balto (NSR). Dette er blant annet omtalt i [Anki Gerhardsens kronikk i Aftenposten 15.11.2024.](#)

Vi mener dette er brudd på punkt 2.2 – redaksjonell uavhengighet.

2. Brudd på VVP punkt 2.3.

Som del av oppdraget med å verne om offentlighetsprinsippet og avdekke kritikkverdige forhold, er det et prinsipp å opplyse om bakenforliggende forhold i det samfunnet man opererer i. NRKs redaksjon som har jobbet med saken, er godt kjent med samiske forhold. De er dermed også kjent med at familiære

forbindelser er klart mye sterkere i deler av samiske samfunnet enn i det norske. I mange samiske miljøer regnes søskenbarn som like nær familierelasjon som søsken, likedan får man nært like nært forhold til foreldrenes søsken (tanter og onkler). Det er derfor av ekstra stor viktighet å opplyse minimum om nære relasjoner i disse leddene, da de vil ha sterkere grad av lojalitetsbindinger enn i det tradisjonelle norske samfunn.

Vi mener dette er brudd på VVP punkt 2.3.

3. Brudd på punkt 3.2 - Kildekritikk og kontroll av opplysninger

NRK Sápmi bruker kun offisielle folketellinger og kirkebøker for å "bevise" at Sandra Borch ikke er kvalifisert til å stå i manntallet. Dette er en snever tolkning av tilgjengelige kilder, da Sametinget bruker mange ulike kilder, inkludert ikke-offentlige. NRK har ikke verifisert opplysningene hos Sametinget før de konkluderte med at Borch ikke er kvalifisert.

Når NRK viser til at de kun forholder seg til Sametingets egen webside forsøker NRK her å skyve ansvaret over på Sametinget. Sametingets egen webside sier ingenting om at de kun forholder seg til åpne kilder som fins i digitalarkivet, men har lagt ut link til disse åpne kildene som en service for de som vil forsøke å finne dokumentasjon der.

Sametinget ramser opp flere kilder som kan brukes, og de fleste av disse kildene er ikke offentlige. I tillegg vet vi alle fornorskningspolitikken har gjort flere områder er oppført med mer norsk i registrene enn det som har vært tilfelle innom husets fire vegger. Fornorskningspolitikken er en stor del av den samiske historien, godt dokumentert av flere historikere og Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Det er derfor Sametinget selv bruker både åpne offisielle kilder, og uoffisielle kilder i sine vurderinger ved begjæringer. Sametingets plenumsleder Sottinen har i flere omganger bekreftet at Sametinget bruker flere kilder i sin saksbehandling, både i media men også fra Sametings talerstol.

Nordkalottfolket er et innvalgt parti på Sametinget. Sametingets forvaltning av eget valgmanntall er grunnmuren i Sametingets eksistens. Det er derfor svært skadelig at NRK unnlater å informere om på hvilken måte begjæringer om innskrivning i valgmanntallet saksbehandles før de konkluderer med at Sandra Borch er en av de falske samene. NRKs manglende kontroll av opplysninger, eventuelt manglende tydelig synliggjøring av fakta, røkter ved legitimiteten til både Sametinget og valgmanntallet, og dermed også de samepolitiske partiene og det samiske demokratiet. Artikkelen oppfattes som at alle som ikke lengre

snakker samisk, er under mistanke. Dermed er både hver og en same mistenkt, i tillegg til partier på sametinget som har norskspråklige samer som medlemmer og i politiske posisjoner.

Gjennom å unnlate å tydelig synliggjøring av fornorskningshistorien og alle mangler ved offentlige registre, og synliggjøring av at uoffisielle kilder også er fullverdig dokumentasjon, insinuerer man at store deler av det samiske folk er ikke samisk nok til å kunne være innskrevet i Sametingets valgmanntall.

Vi mener dette utgjør brudd både på VVP 3.2 og 2.3

4. Brudd på punkt 4.3 - Respekt for privatliv og stigmatisering

Gjennom artikkelen har NRK gransket og stemplet Sandra Borch som en "falsk same", noe som ikke bare rammer henne, men også andre samer i lignende situasjoner.

Denne stemplingen er stigmatiserende og krenkende for samer som ikke finner dokumentasjon i åpne norske registre. NRK definerer dermed alle samer, som må bruke lukkede kilder for å bekrefte språkkravet i det objektive kriteriet, som falske samer.

Dette berører ikke bare Sandra Borch, men store deler av den samiske befolkningen som har vært gjennom en svært sterk fornorskning. NRK har i flere omganger hatt artikler om såkalte falske samer i manntallet, dette til tross for at det er få i forhold til manntallets størrelse.

NRK gir inntrykk av de har startet sin egen slektsgranskning av manntallsførte. Og er man ikke villig til å stille opp å svare for seg vil NRK legge hele familiehistorien ut i egen artikkel. Sandra Borch er i likhet med de fleste (95%) i Sametingets valgmanntall, kun en same med stemmerett. Hun er ingen deltaker i det samepolitiske miljøet eller i det samepolitiske ordskiftet. Hun er kun en same med stemmerett.

Dette er med å skape inntrykk og frykt for at hvem som helst vil granskes av NRK heretter. Og når NRK nå har fått tilgang til manntallet for velgerundersøkelse har Nordkalottfolket fått flere henvendelser om at folk er blitt oppringt av NRK som vil spørre om Sametinget, og disse kobler dette til granskning – ikke velgerundersøkelse.

Nordkalottfolket mener at NRK her har et klart brudd på pkt 4.3, både iht til Sandra Borch som person, men også i forhold samer som står i samme situasjon som henne.

5. Brudd på punkt 1.1 - Pressens samfunnsrolle som sannhetssøkende

NRK konkluderer i Dagsnytt 18-reportasjen med at Borch er ikke samisk nok til å kunne stå i Sametingets valgmannstall. Med alle de argumentene nevnt over, mener vi at NRK ikke har kommet med korrekte opplysninger, all den tid Sametinget allerede har avvist en klage, og Borch dermed er innskrevet i valgmannstallet. I dette tilfelle er det dokumentert utover enhver tvil at dette vet NRK, det er i skriftlig digital fremstilling kommet frem langt nede i tekst som ikke er tilgjengelig.

TV og NRK Dagsnytt 18 er et svært sterkt medium. Ved å fremstille saken på denne måten i Dagsnytt 18, gir man ingen rom for tvil for seeren: alle med samme bakgrunn og fornorskningshistorie som Borch, må anses som ikke samisk nok for Sametingets valgmannstall. Uten noen form for forbehold som kan forstås av seeren, mener vi at opplysningene her ikke er korrekt.

Vi mener det er brudd på VVP punkt 1.1 - sannhetssøkende

Dette gjelder da store deler av den samiske befolkningen, det gjelder forvaltningen av det samiske demokratiet, og det faller da mistanke på på oss som politiske partier på Sametinget, jmf pkt 3.

29.11.2024

Nordkalottfolkets Sametingsgruppe

(Sign.)

Toril B. Kåven

Parlamentarisk leder